

Література:

1. Голубев С.И. Понятие экологического преступления: в чем суть дискуссии?// Шестые юридические чтения. Сыктывкар: Изд-во СГУ им. Питирима Сорокина, 2019. – С. 49-59. URL: https://repository.kpfu.ru/?p_id=205414 (дата звернення: 04.11.2021).
2. Злочини проти довкілля. Питання кваліфікації: науково-практичне видання / А.М. Шульга. Х. : НікаНова, 2012. 192 с.
3. Конституція України: від №254к/96-ВР. Дата оновлення: 01.01.2020. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 04.11.2021).
4. Кримінальний кодекс України: чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 04.10.2021. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 04.11.2021).
5. Дворецкий, М.Ю. Проблемные аспекты борьбы с экологическими преступлениями: вопросы теории и правоприменительной практики / М.Ю. Дворецкий, Н.В. Краснослободцева // Российская юстиция. 2013. № 5. С. 68-70.

ГНОСЕОЛОГІЧНА ПРИРОДА ЗАКОНОДАВЧИХ ПОВНОВАЖЕНЬ ПАРЛАМЕНТУ: ДО ПИТАННЯ ПОНЯТІЙНОГО АПАРАТУ

Задорожня О. В.

*старший викладач кафедри національного,
міжнародного права та правоохоронної діяльності
факультету бізнесу і права*

*Херсонського державного університету
м. Херсон, Україна*

Головними повноваженнями (компетенціями) парламентів є законодавчі (сукупність повноважень щодо розробки та прийняття законів). Саме вони зумовлюють найважливішу властивість парламенту як органу, що функціонує в системі поділу влади та асоціюється з самостійною гілкою влади. Гносеологічна природа законодавчих повноважень парламенту виявляється при аналізі такої конституційно-правової категорії, як «предмети відання», які характеризують належність повноважень політико-територіального утворення в системі поділу влади, у зв'язку

з дослідженням юридичної природи та юридичної сили законів як підсумкових актів також у контексті характеристики процесуальної форми реалізації законодавчих повноважень палат парламентів.

Законотворчість – вид державної діяльності, властивий суверенній державній владі. Зв'язок природи законотворчості із властивостями суверенітету державної влади виявляється у вченні про «позитивний зміст» суверенітету державної влади, який сьогодні можна назвати «тупиковою» гілкою історії наукової думки.

Тим часом, пропозицію відійти від абстрактних уявлень про суверенітет, дати йому «позитивний зміст», подати у вигляді переліку суверенних прав державної влади пропонував ще основоположник вчення про суверенітет Жан Боден. По шляху виявлення змісту суверенітету пішов Т. Гоббс, на початку ХХ ст. – Г. Еллінек та ін. При цьому серед повноважень суверенної влади називалося насамперед право законодавства. Якщо виходити з усталеного уявлення про суверенітет як верховенство державної влади всередині країни та її незалежність на міжнародній арені, то зв'язок теорії суверенітету з теорією закону очевидна. Саме закони як акти вищої (на постконституційному рівні) юридичної сили, видані державною владою, її колегіальним представницьким органом у межах формально визначених у конституції предметів відання, на основі демократичної законодавчої процедури, забезпечують державній владі якість суверенної, а також її верховенство у системі внутрішньодержавних відносин та незалежність у міжнародних відносинах.

Характеризуючи процес реалізації законодавчих повноважень парламенту, фахівці зазначають, що необхідно диференціювати поняття «законотворчість», «законодавча діяльність», «законодавчий процес», «законодавча техніка», «законодавчі технології», «законознавство». Їхні дефініції у науковій літературі не завжди збігаються, у зв'язку з цим актуальною є уніфікація понятійного апарату.

«Законодавчий процес», «законотворчість» та «законодавча діяльність»

Одні автори виходять із уявлення, що «законодавчий процес» – ширше поняття проти поняття «законодавча діяльність», а останнє, своєю чергою, є смішшим, ніж поняття «законотворчість».

Інші автори ширшим вважають термін «законотворчість», оскільки він «включає в себе дії та відносини, що передують законодавчому процесу», зокрема такі, як виявлення потреби у прийнятті закону, наукова експертна та організаційна підготовка законодавчої ініціативи, якщо це не регулюється нормами про законодавчий процес, законотворчість, який завжди має на меті правове регулювання і не вичерпується власне створенням закону, а може включати оцінку його ефективності та подальше коригування. Більше широке поняття

«правотворчість» охоплює процес створення джерел права всіх видів -як законів, а й підзаконних актів, і навіть становлення і традицій звичайного права [2].

«Законодавча діяльність» та «законодавчий процес»

У конституційному праві під законодавчою діяльністю розуміється «підготовка законопроектів та ухвалення законів відповідно до правил законодавчого процесу, що здійснюється вищим представницьким органом державної влади [5, с. 324].

Іноді поняття «законодавча діяльність» та «законодавчий процес» розглядають як синоніми. На думку О.І. Ющика, законодавчий процес – це процес законодавчої діяльності, спрямованої на вироблення повноважними особами суб'єктами й органами системи законів держави у формі законодавчих актів, що становлять основу законодавства держави [5 с. 153].

У подальших дослідженнях склалося більш правильне уявлення, згідно з яким терміном «законодавча діяльність» охоплюється сукупність деяких дій не лише парламенту, а й глави держави, уряду, політичних партій, депутатів, їх фракцій та груп, парламентських комітетів та комісій, груп тиску тощо.

Використання вченими різної термінології («законодавча діяльність», «законодавчий процес», «законотворчість») дозволяє виявити наявність політичної складової у законодавчій діяльності, а також охарактеризувати останню як вид творчої, інтелектуальної діяльності.

Характеристика законодавчої діяльності як виду інтелектуальної діяльності, що поєднує в собі мистецтво та науку, означає підтвердження тези, що основною частиною поняття «законодавча діяльність» виступає поняття «законотворчість». Однак у наші часи поставлено під сумнів розуміння законотворчості виключно як наукової діяльності.

«Законодавчі технології» та «законодавча техніка»

Законодавчі технології науковці характеризують через категорію «принципи», виділяючи поняття «принципи законодавчої технології», які ідентифікують з науковою, ідеологічною концептуальною основою розробки законопроектів. При цьому в систему таких принципів включаються положення, які інші автори відносять до прийомів законодавчої техніки.

Аналогічно змішання властивостей понять «законодавчі технології» та «законодавча техніка» допускає Ю. А. Тихомиров, але він віддає перевагу терміну «юридична техніка». Він пише, що «законодавча техніка традиційно розглядається в контексті правотворчості як один із його елементів. Це система правил та прийомів підготовки найбільш досконалих за формою та структурою проектів нормативних актів, що забезпечують максимально повну та точну відповідність форми нормативних приписів їх змісту, доступність, простоту та оглядовість

нормативного матеріалу, що вичерпує охоплення регульованих питань. До них відносяться вимоги до форми актів, зміни або скасування раніше прийнятих актів, усунення протиріч, оформлення нової редакції статей тощо, а також формальні реквізити, структурні членування, специфічна мова, визначення термінів, спеціальні засоби забезпечення норм» [4, с. 6].

Проте слідуюча далі теза даного автора, що «юридична техніка впливає як на форму права, так і на його зміст», очевидно, свідчить, що поняття «юридична техніка» він використовує у широкому сенсі – як такий, що включає і ознаки юридичних (законодавчих) технологій, оскільки йдеться про юридичні прийоми, які надають нормам соціально певний сенс [4, с. 7].

У літературі пропонується і таке розмежування зазначених категорій: «Як складаюча правотворчості законодавчі технології в чомусь подібні до законодавчої техніки, хоча і мають принципову від неї відмінність. Як сукупність деяких технічних прийомів і коштів (чи техніка оптимальної законотворчості) законодавча техніка має на меті вдосконалення юридичної якості закону. Законодавчі технології мають переважно спеціальну мету – домогтися закріплення (чи незакріплення) у законі тих чи інших соціально значимих інтересів. У зв'язку з цим можуть використовуватися як юридико-технічні інструменти, так і різноманітні засоби неюридичного характеру, наприклад, політичні акції – лобювання, використання можливостей масової інформації, проведення маніфестацій, інших публічних масових заходів на підтримку або проти ухвалення закону та ін» [1, с. 92-93].

Завершуючи дослідження системи основних понять, що стосуються характеристики законодавчих повноважень парламентів, можна зробити такий висновок: під конституційно-правовими засадами законодавчих повноважень парламенту слід розуміти конституційні та законодавчі матеріально-правові та процесуальні норми та принципи, що регулюють порядок здійснення законодавчої діяльності, а саме:

а) встановлюють коло суб'єктів законодавчої діяльності та зміст їх законодавчих (законотворчих) повноважень;

б) визначають рівень (рівні) державної влади, що володіє (володіють) предметами відання, та переліки питань, що розкривають зміст предметів відання, тобто сфер суспільної життєдіяльності, в яких первинне правове регулювання суспільних відносин має здійснюватися у формі прийняття ординарних чи кодифікованих законів;

в) у складених державах – норми та принципи, що передбачають розмежування предметів відання та повноважень федерації та її суб'єктів;

г) ті, що закріплюють положення про дотримання принципів, вимог, прийомів та правил законотворчості та законодавчих технологій.

Парламентський законодавчий процес може бути визначений як інститут конституційного парламентського процесуального права, тобто сукупність конституційно-правових норм і принципів, що регулюють процедуру прийняття законів у палатах парламентської установи, що послідовно змінюють один одного етапи (стадії) роботи палат над законопроектом.

Література:

1. Иванец Г. И., Калинин И. В., Червонюк В. И. Конституционное право: энцикл. словарь. М.: Юрид. лит., 2002. 430 с.
2. Кириченко В.М., Куракін О.М. Теорія держави і права: модульний курс: навч. посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2010. 264 с.
3. Сергеев К. Вимоги до законодавчої діяльності в умовах гіпердинамічного розвитку інформаційних технологій. *Підприємництво, господарство, право*. 2019. № 10. С. 137-145.
4. Тихомиров Ю. А. Законодательная техника: понятие и элементы. *Законодательная техника: науч.-практ. пособие / под ред. Ю. А. Тихомирова*. М.: Городец, 2000. С. 5-26.
5. Юридична енциклопедія : у 6-ти т. / редкол. : Ю. Шемшученко (відп. ред.) та ін. Київ : Укр. енцикл., 2003. Т. 6 : Т – Я. 736 с.
6. Ющик О.І. Теоретичні основи законодавчого процесу : монографія. Київ : Парламентське вид-во, 2004. 519 с.

ПИТАННЯ РОЗМЕЖУВАННЯ СТ. 371 ТА СТ. 146 КК УКРАЇНИ

Затолочній В. С.

аспірант

Львівського університету бізнесу і права

м. Львів, Україна

З метою подолання помилок, пов'язаних із неправильною кваліфікацією кримінальних правопорушень, передбачених ст. 371 КК України, необхідно чіткіше виокремити ті особливі ознаки, які притаманні лише цій категорії кримінальних правопорушень і за допомогою яких можна відмежувати зазначені делікти від суміжних складів кримінальних правопорушень. Насамперед йдеться про такі з них, як зловживання владою або службовим становищем (ст. 364 КК України); перевищення влади або службових повноважень (ст. 365 КК України); незаконне позбавлення волі або викрадення людини (ст. 146 КК України); примушування давати показання (ст. 373 КК України).